

Till

Socialdepartementet S2022/01621
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sofi@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet, SOU 2022:11

Inledning

Nationell kvinnojour och stöd på teckenspråk är en kvinnojour och stödverksamhet som vänder sig till döva, hörselskadade och dövblinda tjejer, kvinnor och icke-binära personer från 15 år och uppåt. Organisationen är nationell med säte i Stockholm. Vi arbetar utifrån svenskt teckenspråk, taktilt teckenspråk och internationella tecken samt stöttar med skriven svenska såsom skriva kortare svar och översätta texter. Vi ger stödsamtal via vår hemsida som fungerar som en digital jour. Våra volontärer och medarbetare följer med på möten, förhör, förhandling i tingsrätten eller familjerätt i hela landet.

För vår målgrupp är en fungerande tolktjänst avgörande för beslutet att leva ett liv fritt från våld. De tillfällen som målgruppen söker akut hjälp är oftast utanför kontorstider. Information om hur man då kan få tag på tolk är svårnavigerad och väldigt spretig beroende på hur tolktjänsten är organiserad i hela landet. Dessutom hör arbetet med våldsfrågor till de lokala kommunerna, och där är tolktjänsten utlämnad till olika upphandlingar eller ytterst till välviljan hos de personer som möter vår målgrupp. NKJT vill lämna våra yttranden till ovan nämnda betänkande.

Kommentar om betänkandet i helhet

NKJT är positiva till att en förändring av tolktjänsten går framåt och att förslaget gått ut på remiss samtidigt som vi anser att det saknas diskussion och analys kring beredskapstolkning vars gränsdragning kan uppfattas som oklar, något som vi ofta bevittnar i vårt arbete.

NKJT:s yttrande har sitt fokus på avsnitt *13.1.2 Tillgång till tolktjänster i känsliga situationer – särskilt vid våldsutsatthet* och *13.1.3 Ökat nationellt stöd till våldsutsatta kvinnor med dövhet, hörselskada eller dövblindhet*.

NKJT kommenterar även *ansvars- och finansieringsprincipen 6.2.3* och *10 Distanstolkning som en del av förstärkt tolktjänst*.

En fungerande vardagstolkning är avgörande för människor i kris och akuta situationer och när tolktjänsten inte svarar mot behoven kan det leda till att människor i akuta situationer inte söker efter den hjälp de är i behov av och det kan i förlängningen handla om liv och död.

Synpunkter

Ansvars- och finansieringsprincipen (6.2.3)

NKJT anser att ansvars- och finansieringsprincipen är problematisk för tolktjänst med oklara gränsdragningar. Organisationens arbete fokuseras mestadels på att stötta kvinnorna i deras våldsutsatthet, dock tvingas organisationen till att parallellt även utbilda, förklara och informera till exempel kommuner och övriga myndigheter om hur tolktjänsten bäst kan lösas för de olika specifika fallen med kvinnorna. Vissa tolkcentraler i landet ger stöd på plats, men ibland stannar tolkcentraler vid att endast informera om dess gränsdragning utan att vidare guida aktuell kommun till en lösning som innefattar upphandling och att den även ska täcka upp beredskapstolkning. För varje fall som vi hanterar ser vi att det skiljer sig avsevärt i det här området.

Ett annat problem som vi nämner i vår egen kartläggning *En kafkaliknande process – Kartläggning av det bemötande myndigheterna ger våldsutsatta döva, hörselskadade och dövblinda kvinnor och unga tjejer samt icke-binära* (2021) där vi konstaterar att en våldsutsatt tjej eller kvinna eller icke binär eller barn kan ha upp till arton (18) olika instanser när en ska bryta loss från ett liv kantat med våld. Med ansvars- och finansieringsprincipen är det oöverblickbart hur upphandlingarna ser ut och vilka bolag har kommunerna och myndigheter upphandlat och vad som finns i upphandlingen, om det går att söka hjälp utanför kontorstider vid akuta situationer eller inte. För vår målgrupp är det även ett stort problem att målgruppen inte har kontroll över vilka tolkar som möter dom under deras process då det inte finns någon samordning idag kring ansvars- och finansieringsprincipen gällande tolkning.

10 Distanstolkning som en del av förstärkt tolktjänst

Vi tillstyrker utredningens förslag att utveckla distanstolkning som en del av förstärkt tolktjänst. Distanstolkning vid planerade möten via bildtelefoni har varit en viktig komponent till att kunna säkerställa kvinnors och barns behov av hjälp och skydd då möten kan vara av akut karaktär och bokas med kort varsel under kontorstider och en fysisk tolk inte kunnat tillgås pga. tolkbrist. Reglerna för distanstolkning förändrades den 2 april 2021 till att bildtelefonitjänsten inte tar planerade distansmöten då det råder oklarheter kring gränsdragning, betalningsansvar och kvalitetssäkring. Det har haft stor inverkan för människor i akuta situationer som behövt tolk men pga. fysisk tolkbrist inte kunnat få och därför kunnat tänka sig ha tolk på distans. Vårt medskick är också vid krissituationer får det inte bli en ekonomisk- eller administrationsfråga för det kan leda till förödande konsekvenser för våldsutsatta kvinnor och barn med tolkbehov.

13.1.2 Tillgång till tolktjänster i känsliga situationer – särskilt vid våldsutsatthet

Vi instämmer i utredningens analys kring att det i princip inte finns något underlag som specificerar våldsutsattheten hos målgruppen. Baserat på hur beredskapstolkning är organiserad, olika i olika delar i landet, och på de olika instansernas kunskap och förmåga att möta målgruppens behov kan vi konstatera att det är en stor utmaning att reda ut den blandade kompotten. När det gäller beredskapstolkning är det olika beroende på var hjälpsökanden bor eller befinner sig just då. På vissa platser finns det en avgränsning till enbart sjukhusärenden och att andra instanser får ha med i sina upphandlingar, på andra platser finns det ett avtal mellan socialtjänsten och tolkcentral som skickar faktura till kommunen efter det akuta tolkupdraget avslutats.

Tolkbristen är ett annat problem, det är svårt att få tolkar med kort varsel då ärenden är av akut karaktär som behöver lösas ganska snabbt. Det kan få mycket allvarliga konsekvenser. Till exempel ledde en sådan situation till ett mord förra året. Det var tolkbrist vid ett förhör med en förövare som behövde teckenspråkstolk, förövaren kunde sedan åka vidare till målsägaren och döda henne.

13.1.3 Ökat nationellt stöd till våldsutsatta kvinnor med dövhet, hörselskada eller dövblindhet

NKJT tillstyrker utredningens förslag att utse en lämplig myndighet som utreder om och i så fall hur kompetensen och stödet till våldsutsatta döva och hörselskadade kvinnor och kvinnor med dövblindhet kan stärkas och organiseras nationellt. Vi understryker hur viktigt att arbetet görs tillsammans med oss och vår kunskap i området.

Avslutning

Vi är positiva till att betänkandet arbetats fram och att vi varit en del av dialogen. Vårt arbete är nationellt och vi ser svårigheter med dagens tolktjänst dagligen. Vi manar därför regeringen att skyndsamt påbörja arbetet med att utveckla och reformera tolktjänsten.

Vänliga hälsningar

Malin Kvitvær

Ordförande, Nationell Kvinnojour och stöd på teckenspråk